

Asia: VN/24131/2020

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi tartuntatautilain väliaikaisesta muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Yleishuomiot hallituksen esityksestä?

Koronaviruspandemia ja valtioiden ulkorajojen sulkeminen ovat merkittäväällä tavalla vaikuttaneet saamelaisyhteisöön. Valtioiden velvollisuudet saamelaisia kohtaan korostuvat erityisesti poikkeustilanteessa. Tämä koskee saamelaisten oikeutta terveyteen ja elämään, rajoitusten vaikutusten arviointia ja haittojen vähentämistä, saamenkielistä tiedotusta ja neuvontaa, sekä varautumista tuleviin pandemiatilanteisiin saamelaisyhteiskunnan näkökulmasta. Saamelainen parlamentaarinen neuvosto on myös antanut lausunnon rajanylityksen rajoituksista ja sen vaikutuksista saamelaisyhteisöön (SPR s 26/2020 RAjaesteet COVID-19 (6.10.2020). <https://dokumentit.solinum.fi/samediggi/?f=Dokumenttipankki%2FKansainv%C3%A4linen%20toiminta%2FSaamelainen%20parlamentaarinen%20neuvosto%2FLausunnot>).

Saamelaiskäräjät pitää myös tärkeänä sitä, että lain soveltamisessa raja-alueille luodaan selkeät ja yhdenmukainen ohjeistus. Nykyisessä tilanteessa käytännöt rajanylityksessä on rajoitusten voimassa ollessa olleet epäyhtenäisiä. Saamelaisten tiedonsaannin turvaamiseksi poikkeusoloissa tiedottaminen tulee tapahtua saamen kielilain vaatimusten mukaisesti saamen kielillä. Monen viranomaisen osalta on koronaepidemian yhteydessä käynyt ilmi, ettei viranomaisilla ole suunnitelmaa saamenkielisille tiedottamiselle, jonka merkitys korostuu entisestään kriisitilanteissa. Poikkeustilanteessa viestintään ja tiedonsaantiin on kiinnitettävä erityistä huomiota, jotta saamelaiset saavat oikeaa tietoa ja osaavat varautua tilanteeseen. Välimatkat ovat usein myös pitkiä, joten yhtenäinen ja selkeä ohjeistus antaa luottamusta siihen, että rajanylitysmahdollisuus on johdonmukaista.

Tiedotuksessa olisi myös huomioitava tiedon saavutettavuus saamelaisväestölle. Poikkeustilanteen aikana on tullut esille, että olisi tarve viestintäsuunnitelmalle saamelaisväestön osalta, jossa huomioitaisiin myös se saamelaisen yhteiskunnan tilanne, jossa osa väestöstä on luku- ja kirjoitustaidottomia omassa äidinkielessään. Tietoa olisi oltava saatavana niin puhutussa kuin

kirjallisessa muodossa, eri tiedonjakokanavia hyödyntäen. Tietoa olisi myös oltava saatavana oikea-aikaisesti, kootusti ja helposti löydettävissä muodossa viranomaisten omissa tiedonjako kanavissa.

Mahdollistavatko toimenpiteet riittävästi ulkomaan matkailijoiden saapumisen Suomeen?

-

Ovatko toimenpiteet riittäviä matkailun terveysturvallisuuden takaamiseksi?

-

Ovatko ehdotetut toimenpiteet välttämättömiä tartuntataudin leviämisen estämiseksi Suomessa ja terveysturvallisuuden lisäämiseksi matkailualalla?

-

Miltä toimenpide-ehdotukset vaikuttavat Suomen terveydenhuollon kapasiteetin riittävyyden näkökulmasta?

-

Onko esityksessä määritelty tarkoituksenmukaisesti ja perustellusti ne henkilöryhmät, joihin väliaikaisia säännöksiä ei sovellettaisi?

Esitysluonnoksessa tulisi arvioida muiden vaikutusten ohella vaikutukset saamelaisiin. Saamelaisilla on omana kansana ja alkuperäiskansana itsemääräämisoikeus ja oikeus elää saamelaisena kansana myös poikkeustilanteessa. Valtioiden rajanylitykseen koskevat rajoitteet ovat merkittäväällä tavalla vaikuttaneet saamelaisyhteisöön. Vapaan liikkuvuuden rajoitukset ovat vaikuttaneet saamelaisten perhe- ja yhteisösuhteisiin, kulttuurin harjoittamiseen, saamelaisiin perinteisiin elinkeinoihin, koulutoimeen, varhaiskasvatukseen sekä saamenkielisten sosiaali- ja terveystalveluiden jatkuvuuteen. Vaikutukset kansana ovat olleet merkittäviä.

Tartuntatautilakiin lisättäisiin väliaikaisesti uusi 60 b §, jossa säädettäisiin tilanteista, joissa henkilöä ei saisi määrätä karanteeniin niin ehdotetun 60 a §:n 1 momentin nojalla. Pykälän 1 momentti koskisi tilanteita, joissa henkilö käy töissä tai harjoittaa elinkeinoa taikka muutoin toimeentuloonsa tai opiskeluunsa liittyen matkustaa säännöllisesti momentissa lueteltujen rajayhteisöjen alueella.

Saamelaiskäräjät pitää tärkeänä sitä, että perusteluissa on mainittuna saamelaisen poronhoidon vuoksi tapahtuvasta rajojen ylittämisestä Ruotsin ja Norjan vastaisella rajalla. Saamelaiskäräjät huomauttaa kuitenkin, että myös muilla saamelaisten perinteisillä elinkeinoilla voi poronhoidon lisäksi olla liittymiä Norjaan ja Ruotsiin. Saamelaiskäräjät esittää, että yksityiskohtaisissa perusteluissa oleva lause "Elinkeinotoiminnan harjoittaminen pitäisi sisällään myös esimerkiksi saamelaisten poronhoidon vuoksi tapahtuvan rajojen ylittämisen Ruotsin ja Norjan vastaisella rajalla." muutetaan muotoon "Elinkeinotoiminnan harjoittaminen pitäisi sisällään myös saamelaisten

perinteiset elinkeinot, esimerkiksi saamelaisten poronhoidon tai käsityön vuoksi tapahtuvan rajojen ylittämisen Ruotsin ja Norjan vastaisella rajalla.”

Samoin tulisi turvata, että rajat ylittävien saamenkielisten palveluiden sekä potilas- ja asiakassuhteiden jatkuvuus ei vaarannu. Nykyisessä tilanteessa rajojen sulkeminen on vaarantanut ja jopa väliaikaisesti katkaissut henkilöiden hoitosuhteen jatkuvuuden. Momenttiin tulisi kirjata saamenkieliset palvelutuottajat ja rajat ylittävää saamenkielistä palvelua saavien henkilöiden potilas- ja asiakassuhteiden jatkuvuus siten, että saamenkielisiä palveluntuottajia tai asiakkaita/potilaita ei saisi syytä määrätä karanteeniin, muutoin kuin voimassa olevan tartuntatautilain 60 §:n nojalla.

Saamelaiskäräjät pitää myös tärkeänä, että pykälän 2 momentin 5 kohdan mukaan poikkeus koskisi henkilöitä, jotka matkustavat lähiomaisen hoivan tarpeen, kuoleman tai kuolemanvaaran vuoksi, lapsen tapaamisoikeuden toteuttamisen taikka muun niihin merkitykseltään rinnastuvan painavan henkilökohtaisen syyn vuoksi. Saamelaisten perhe- ja yhteisösuhteisiin valtioiden rajat ylittävät kanssakäymiset ovat päivittäisiä, ja on tärkeää, että nämä hyvinvoinnin lähtökohdat huomioidaan.

Länsman-Magga Anne
Saamelaiskäräjät